

Fiber längs med väg 57

L1985:1754

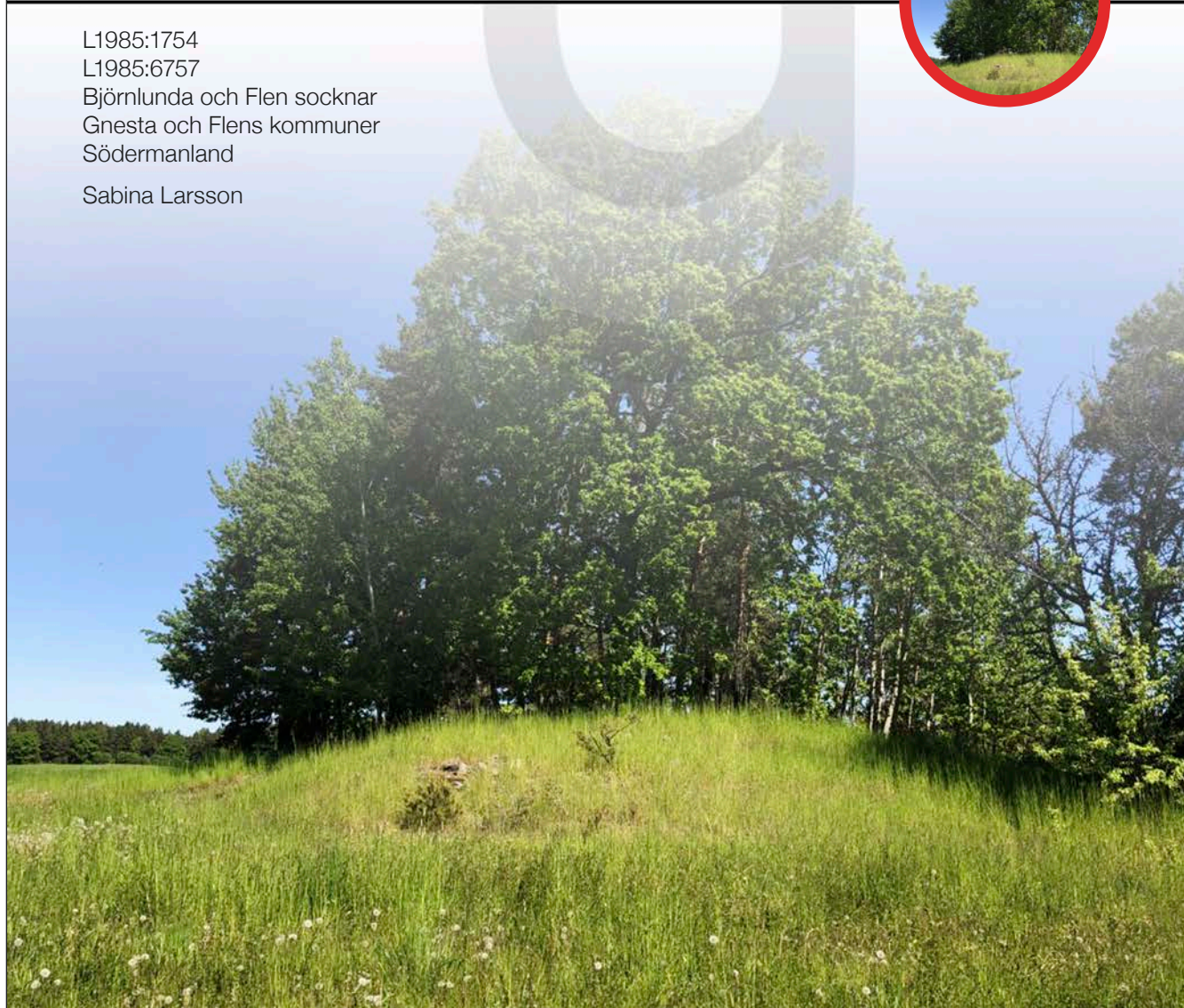
L1985:6757

Björnlunda och Flen socknar

Gnesta och Flens kommuner

Södermanland

Sabina Larsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-60904 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Södermanlands län med
platsen för undersökningarna markerad i rött.*

© 2020 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2020:73

Författare	Sabina Larsson
Kvalitetsgranskning	Erica Strengbom
Grafisk form	Sabina Larsson
Omslagsfoto	Gravfältet L1985:1754 sett från vägen. Foto från söder.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_200001

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2020:73

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Fiber längs väg 57

L1985:1754

L1985:6757

Björnlunda och Flen socknar

Gnesta och Flens kommuner

Södermanland

Sabina Larsson

Lst dnr 431-825-2018, 431-825-2018

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Södermanland
Kommun	Gnesta, Flen
Landskap	Södermanland
Socken	Björnlunda, Flen
Fastigheter	Väla 1:19, Flens-Väsby 1:12
Fornlämningsnummer	L1985:1754 (RAÄ-nr Björnlunda 118:1) L1985:6757 (RAÄ-nr Flen 49:1)
Lämningstyp	Gravfält, boplatz
Datering	Förhistorisk

Typ av undersökning

Länsstyrelsens beslutsdatum	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens diarienummer	431-825-2018 431-883-2018
Uppdragsnummer i Fornreg	202001600
Arkeologgruppens projektnummer	Ag2018_69

Projektledare	Erica Strengbom
Fältpersonal	Erica Strengbom, Sabina Larsson

Undersökningstid	juni, september 2020
Undersökt yta	80 m ² eller 130 löpmeter (Björnlunda) 100 m ² eller 200 löpmeter (Flen)
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

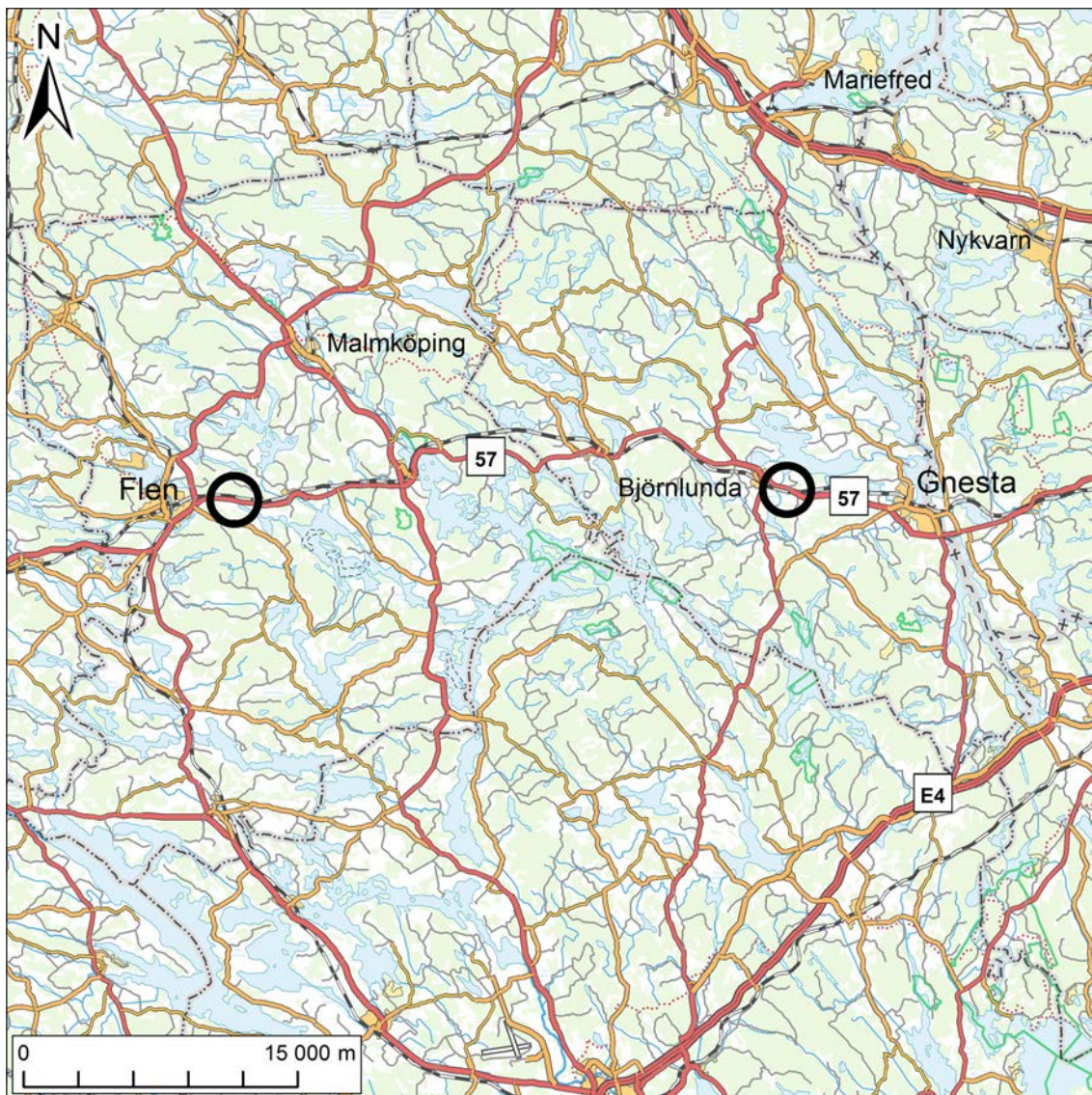
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Väla, Björnlunda socken	5
Karsätter, Flen socken	6
Syfte och målgrupper.....	6
Metod och genomförande.....	6
Resultat och tolkning.....	9
Björnlunda (L1985:1754).....	9
Flen (L1985:6757).....	12
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	13
Referenser	14
Bilagor	15
Bilaga 1. Schakttabell	15

Figur 1. Karta över sträckan mellan Gnesta och Flen med sträckorna som övervakats markerade med svart ring. Skala 1:400 000.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB har genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med schaktning och nedläggande av fiberkabel längs med väg 57, mellan Gnesta och Flen. Uppdraget berörde två fornlämningar, L1985:1754 (gravfält) och L1985:6757 (boplatz).

Inledning

I samband med nedläggandet av ny fiberkabel mellan Gnesta och Flen har Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Längs den tilltänka sträckan berördes två fornlämningar, L1985:1754 (RAÄ-nr Björnlunda 118:1) och L1985:6757 (RAÄ-nr Flen 49:1). Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Södermanlands län och företagen Sweco Energuide bar kostnadsansvaret.

Bakgrund och kulturmiljö

Sträckan mellan Gnesta och Flen är rik på fornlämningar. Delar av väg 57, som sammanbinder de båda orterna, återfinns i det historiska kartmaterialet.

Väla, Björnlunda socken

Gravfältet L1985:1754 är beläget inom Väla bys ägor. Den äldsta historiska kartan över Väla är storskifteskartan från 1789 (akt C6-71:1) men det äldsta skriftliga belägget är från 1331 (Ortnamnsregistret). Landskapet kring Väla har bibehållit sin karaktär genom historien. Utöver skiftena är det sänkningarna av sjöarna som bidragit till de största förändringarna. Sydväst om Väla gård låg sjön Askviken som dikades ur år 1891 (Svenskt vattenarkiv).

Väg 57 återfinns på 1700-talskartan men är förmodligen äldre än så. I Väla kantas vägen av flera gravfält och gravar, bland annat L1985:1709, L1985:1708, L1985:1390 och L1985:860. Flera av byarna i trakten, bland annat Näs, Berga och Skenda, har medeltida anor men det är tänkbart att dessa sträcker sig ännu längre bak.

Gravfältet L1985:1611 (RAÄ-nr Björnlunda 89:1) är beläget på en åkerholme och består av 6 fornlämningar, 4 högar och 2 runda stensättningar. Högarna är 6–7 meter i diameter och 0,4–0,5 meter höga med enstaka stenar i ytan. Stensättningarna är 5 meter i diameter och 0,1 meter höga och övertorvade. Vissa av gravarna ska enligt Kulturmiljöregistret (KMR) vara skadat av schaktning.

I närområdet har ett fåtal kända arkeologiska insatser genomförts. I Berga, cirka 1 kilometer sydöst om Väla, genomfördes 2013 en schaktningsövervakning i samband med nedläggandet av en ny elkabel. Man påträffade då rester av ett omrört brandlager innehållande brända ben och ett kamfragment. Kammen daterades till vendeltid (Lindblom 2014).

Inför byggnation av nya bostäder i Skenda, cirka 1,2 kilometer nordväst om undersökningsområdet, genomfördes en arkeologisk utredning år 2008. Då påträffades två stolphålsliknande anläggningar (Neander 2009).

Karsätter, Flen socken

Fornlämningen L1985:6757 (RAÄ-nr Flen 49:1) är belägen inom fastigheten Flens-Väsby 1:12 där gården Karsätter ligger. Lämningen utgörs av en stenåldersboplatz av okänd utsträckning, belägen på ett platåkrön av lerig moränmark. Inom området har det påträffats två hela och en fragmentarisk skafthålsyxa samt en mejsel och en tyngd av bergart.

Platsen frilades från vatten för 5000–6000 år sedan och har därefter utgjort södervänd strandkant intill en smal vik, fram till att Båven sänks år 1946 (Svenskt vattenarkiv).

År 1992 genomfördes en antikvarisk kontroll i samband med schaktning för optokabel längs med väg 57. Kabelschaktet grävdes längs med boplatsens norra avgränsning men ingenting av antikvariskt intresse påträffades.

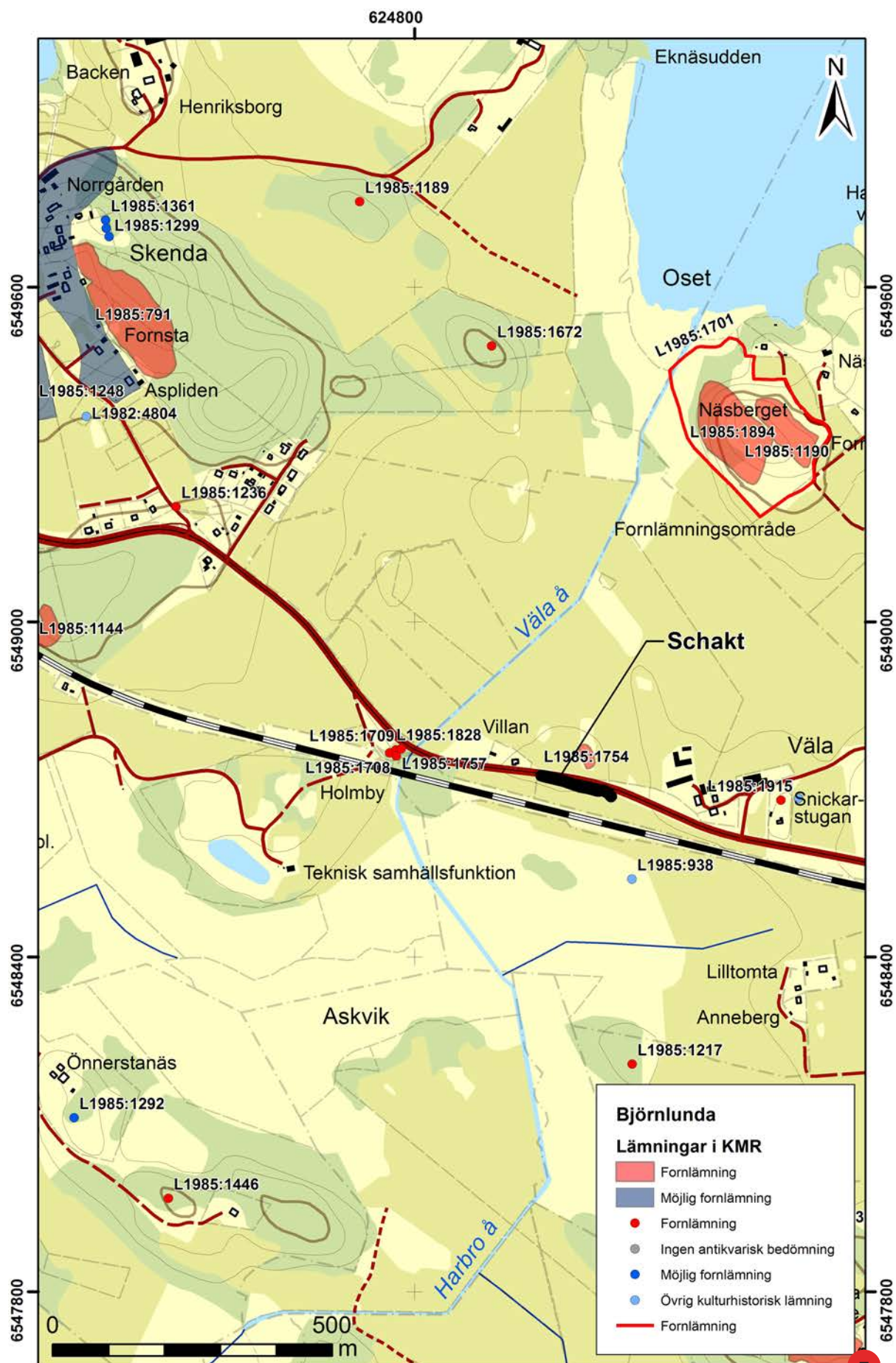
Den intilliggande gården Karsätter förekommer sällan i kartmaterialet. Gården återfinns på generalstabskartan från år 1872 (akt J243-66-1).

Syfte och målgrupper

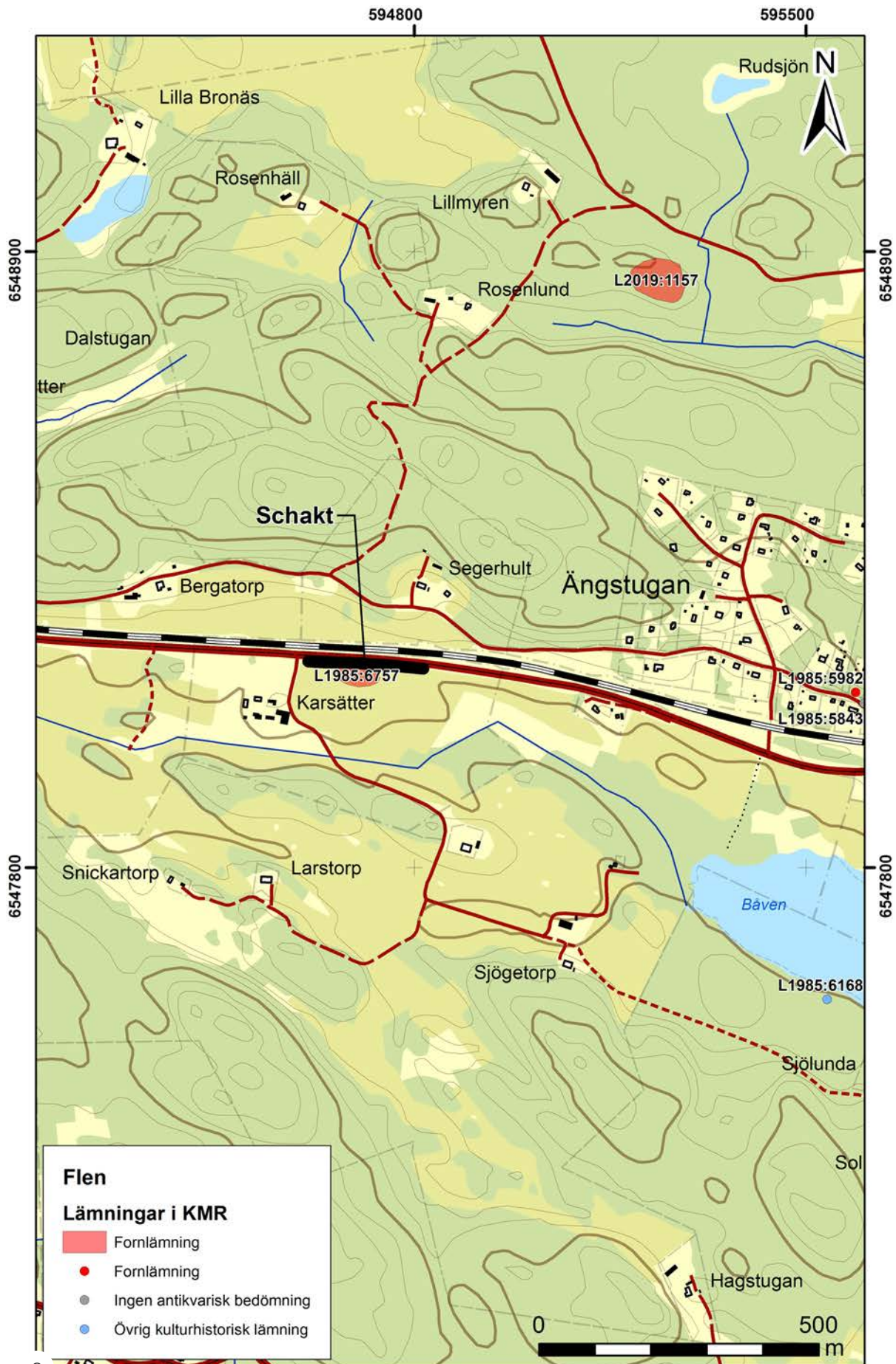
Syftet med schaktningsövervakningen var att löpande undersöka och dokumentera de delar av fornlämningen som berördes samt tillvarata fynd.

Metod och genomförande

Schaktningsövervakningarna genomfördes i två etapper under sommaren/hösten år 2020. Tiden för fältarbetet planerades tillsammans med uppdragsgivaren. Fiberschakten grävdes skiktvis med en 0,5 meter bred skopa ner till 0,8 respektive 1–1,2 meters djup där kabeln skulle läggas. Schakten mättes in med handhållen GPS i SWEREF99TM, dokumenterades skriftligt och fotograferades. Efter att fibern lagts ner lades schakten igen.

Figur 2. Karta över området öster om Björnlunda där schaktet S1 grävdes.
 Skala 1:10 000.

Figur 3. Karta över området öster om Flen där schaktet S2 grävdes. Skala 1:10 000.

Resultat och tolkning

Schaktningsövervakningen genomfördes i juni respektive september år 2020. Den första etappen gick längs med gravfältet L1985:1754, öster om Björnlunda, och den andra etappen berörde boplatsen L1985:6757, öster om Flen.

Figur 4. Schaktet (S1). Den asfalterade parkeringsfickan och markskåpet till höger i bild. Foto från öster.

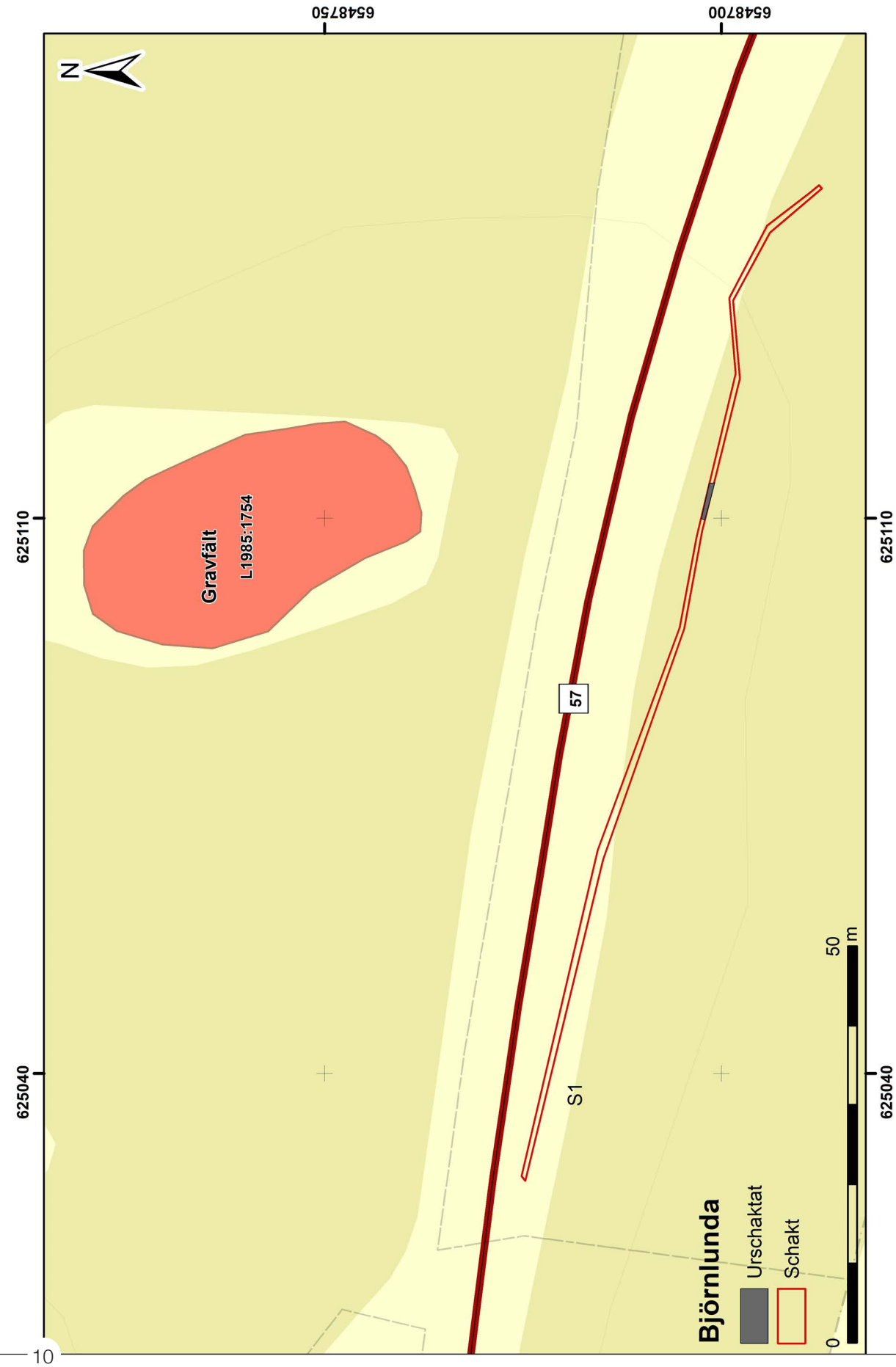
Björnlunda (L1985:1754)

Schaktet (S1) grävdes i åkermark längs med ett dike på södra sidan väg 57. Det var beläget på en svag förhöjning som sluttade något ner åt öst. Schaktet var 0,5 meter brett och grävdes ner till ett djup av 1,0–1,2 meter. Den övervakade sträckan uppgick till 130 meter.

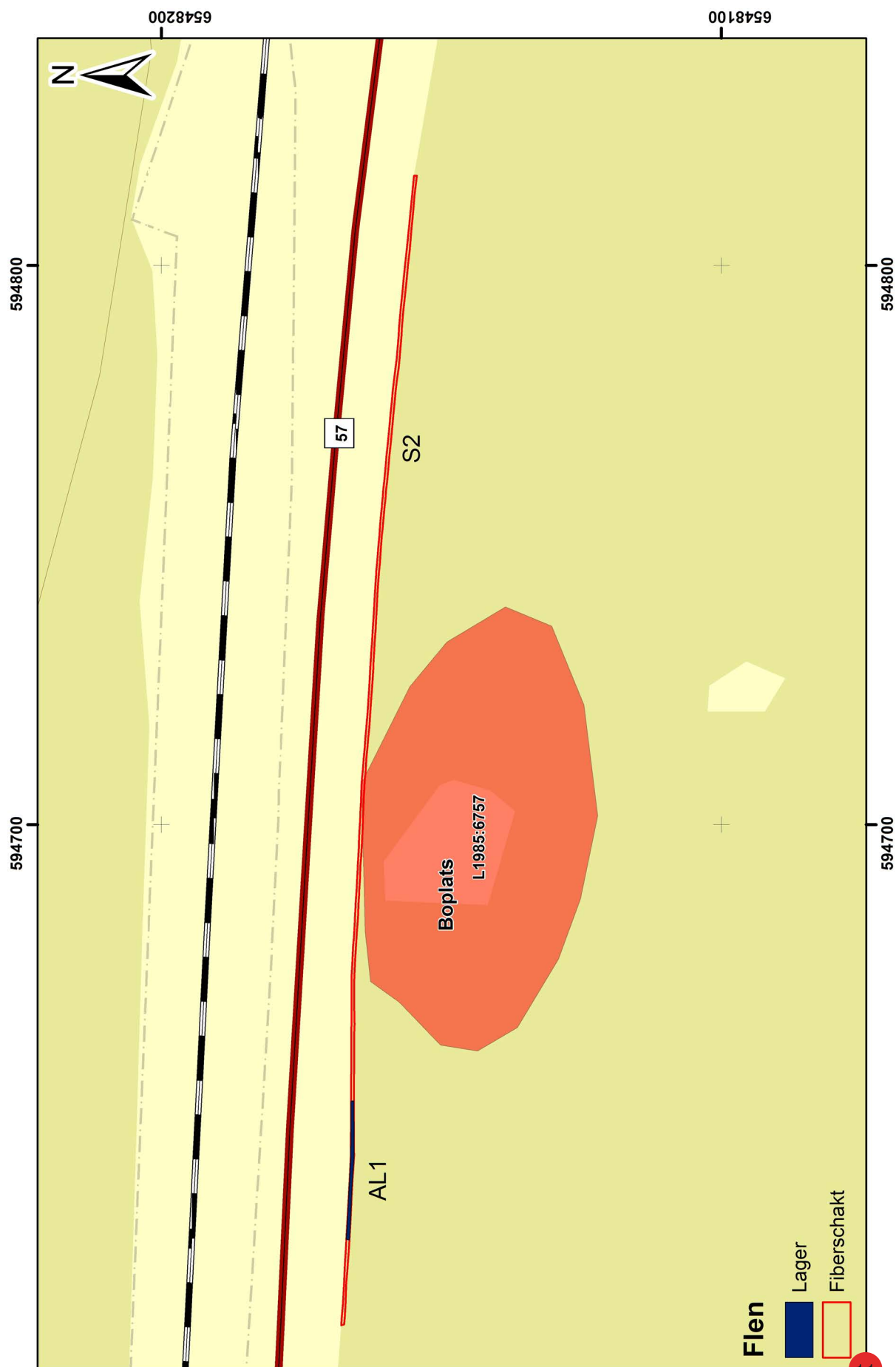
Matjordslagret var 0,3–0,4 meter tjockt och innehöll ett fåtal fragment av tegel. Därefter vidtog en steril undergrund av brun lera. Längst i väster framkom ett lager blålera under den bruna leran.

I höjd med åkerholmen där gravfältet är beläget var delar av ytan urschaktad och återfylld av matjord blandad med steril lera. På 0,9 meters djup framkom gulbeige sand. På södra sidan vägen fanns en nyligen asfalterad parkeringsficka med ett markskåp för el. Möjligtvis har markingreppet genomförts i samband med detta arbete.

I samband med schaktningsövervakningen gjordes även ett besök på gravfältet. Beskrivningen av fornlämningen och skadebeskrivningen överensstämmer med vad som uppges i KMR.

Figur 5. Karta över schaktet som grävdes i Björnlunda. Skala 1:700.

Figur 6. Karta över schaktet som grävdes i Flen. Skala 1:1000.

Flen (L1985:6757)

Delområde 2 är beläget längre västerut längs med väg 57 strax utanför Flen. Schaktet (S2) grävdes i öst-västlig riktning längs med vägen och en sträcka av cirka 200 meter övervakades förbi fornlämning L1985:6757. Området består av vall och den registrerade boplatsen ligger på en höjdrygg. Den centrala delen av höjden består av en berghäll med upplagda röjningsstenar och sprängsten. Sluttningarna är stenfria med fina boplatslägen i söder och sydvästsluttning. Schaktet påbörjades i östsluttning och grävdes västerut mot höjdryggen. Schaktet grävdes 0,4 meter brett och till ett djup av 0,8 meter i den östra delen av undersökningsområdet bestod stratigrafin av ett vegetationsskikt ovan ett 0,3 meter tjockt ploglager. Därunder vidtog den sterila undergrunden som bestod av ljus brunbeige silt och bitvis av blågrå lera. Vid höjdryggen bestod undergrunden av varvig silt och har fanns en 1,8 meter stor grop. Gropen var 0,4 meter djup och fylld med matjord. Vid impedimentet fanns också en stendränering på 0,6 meters djup. I schaktets västra del fanns ett äldre odlingslager (AL1) av kompakt grå lerig silt synligt i cirka 10 meter 0,08 meter tjockt bitvis rikligt med kol. Har var det överliggande ploglagret upp till 0,4 meter tjockt. I övrigt inget av arkeologiskt intresse.

Figur 7. Schaktet (S2). Foto från väst.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med schaktningsövervakningen var att löpande undersöka och dokumentera de delar av fornlämningen som berörs samt att ta tillvara fynd. Inga fornlämningar kom att beröras av markingreppen.

Referenser

Tryckta källor

- Lindblom, C. 2014. *Björnlunda-Berga. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning av gravfält RAÅ 89:1, Björnlunda socken, Gnesta kommun, Södermanland*. Arkeologikonsult rapport 2014:2766.
- Neander, K. 2009. *Skenda. Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2. Södermanland. Björnlunda socken, Skenda 1:2 och 4:4*. UV Mitt, rapport 2009:7.
- Svenskt Vattenarkiv. 1995. *Sänkta och torrlagda sjöar*. Hydrologi 62. SMHI.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

- Akt C6-71:1. Väla nr 1. Storskifte på åker. 1789. Lantmäteristyrelsens arkiv.
- Akt J243-66-1. Katrineholm. Generalstabskartan. 1897-1901. Rikets allmänna kartarkiv.

ORTNAMNSREGISTRET, INSTITUTET FÖR SPRÅK OCH FOLKMINNEN (ISOF):
<https://www.isof.se/sprak/namn/ortnamn/ortnamnsregistret-beta.html>

SGU:S KARTGENERATOR

Strandnivåkarta, 6000–500 år sedan.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

S-nr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	130x0,5 m	1,0–1,2	0,3–0,4 meter matjord Därefter en steril undergrund av brun lera. Längst i öster framkommer blålera under den bruna leran.
2	200x0,5m	0,8	0,3–0,4 meter matjord. Därunder steril undergrund av ljusbrun silt som bitvis övergår i blålera.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2020:73

